

De beste gebouwen van 2010

2
de Volkskrant
WONEN

p 2/3

Het vernieuwde glasmuseum in Leerdam.

Foto Bart Mühl

WONEN

De **lezer** vertelt wat zijn huis een thuis maakt

8

KUNST

Op zoek naar vermeend **geluk** in een berg kolen

12

LEVEN

Jan Rothuizen tekent nieuwszaal van de Volkskrant

14

MEDIA

De **Gouden Clairiy**: plek 30 tot en met 11

18

RUBRIEKEN

TOINE HEIJMANS	2
LEVEN	14-15
MEDIA	18-19
TELEVISIE	20-21
VOLKSKEUKEN	22
PUZZELS	22
HET WEER	23
XYZ	24

WONEN@VOLKSKRANT.NL

Wonen

TOINE HEIJMANS

Vuurwerk

Wie als jongetje de geur heeft geroken van oud vuurwerk op Nieuwjaarsdag, weet wat hem te doen staat. Die moet vandaag naar Marco's Hair & Beauty, de kapsalon aan de overkant. Bij Marco zijn ze even gestopt met knippen, om de buurt drie dagen lang van vuurwerk te voorzien. Daartoe zijn een paar explosievrije containers naar binnen gereden. Die gaan leeg, hoe dan ook.

Wondertollen, babypijlen en kanonslagen voor de kinderen. Een Full Sky, een Golden Wall, en een Crown King à 40 euro voor mezelf. Marco's Hair & Beauty heeft de juiste certificaten om vuurwerk te verkopen - maar als je er voor de balie staat, voelt het lekker illegaal.

Kruit en karton. Het sissen van een lont. Rood ritselpapier.

Als jongetje stroopte ik op Nieuwjaarsdag de nevelige straten af. De stilte was compleet. Alles wat nog redelijk ongebruikt in de goten lag, ging mee. Wat een lont had, kon je thuis drogen op een theedoek en later stiekem afsteken - de kans dat het ontplofte, was zeker 50 procent. De rest kon je openmaken. Het buskruit had een geur die lang aan je vingers bleef kleven. Alleen al voor die geur sla ik nu graag 40 euro stuk, bij Marco's Hair & Beauty.

Vuurwerk is een pyrotechnisch mengsel van een oxidator, een reductor met een vaste aggregatietoestand, en van vlamkleurende stoffen die tijdens verhitting fotonen uitzenden van een bepaalde golflengte. Het is uitgevonden in Bangladesh. Maar daar gaat het allemaal niet om. Vuurwerk is voor jongens die de straten afstruinen, hun grote broers duizendklappers laten kopen en die afsteken terwijl het nog niet mag - het liefst onder een politiewagen.

Wie strijkers heeft, is de keizer van de buurt.

Vuurwerk is gevaarlijk. Dat spul uit Marco's Hair & Beauty heeft een wijk in Enschede opgeblazen. Vorig jaar vielen 770 slachtoffers. Ze waarschuwen ervoor met voorlichtingscampagnes. Je bent een rund als je met vuurwerk stunt. Ja duh, denk het jongetje. Die campagnes wakkoren de hunkerende alleen maar aan.

Misschien dat de campagnestrategen dit jaar iets grappigs probeerden, met tv-spotjes over bejaarden uit *Benidorm Bastards* die lawinepijlen slijten aan de jeugd. Erg aangeslagen is het geloof ik niet. Het Openbaar Ministerie verspreidde een voorlichtingsfolder in de vorm van een krant, de *Vetverkeerd Krant*, over vuurwerk. 'Er hangt een gevaarlijke sfeer in de wijk', is de eerste zin van die krant. Verderop waarschuwt officier van justitie Gustaaf Biezeveld (61) voor lawinepijlen, ni-traatcrackers en Chinese Vlinders. Alleen al om die namen wil je ze hebben.

Meneer Biezeveld zegt in de *Vetverkeerd Krant*: 'Het gekke is dat het een typisch Nederlands probleem is. Duitsers houden zich gewoon aan de wet en steken vuurwerk af voor de gezelligheid, niet om de boel te versterken.'

Misschien komt dat, omdat we in Nederland zo krampachtig over vuurwerk doen. Wel klagen, maar niet verbieden. Vuurwerk is vrijheid, en vrijheid is heilig.

Het is de geur, meneer Biezeveld. De geur van oud vuurwerk, op Nieuwjaarsdag. Zolang die in de ochtendnevel de wijken hangt, zolang de straten rood zijn van de duizendklappers, zolang de jongenshartjes ervan kloppen en zolang niemand vuurwerk gaat verbieden, is er geen campagne tegen opgewassen.

Alleen al voor de geur van oud vuurwerk sla ik graag 40 euro stuk

Toine Heijmans is redacteur van de Volkskrant.

TOP 10

Nieuwe gebouwen

Door de crisis is de woekering van kantoorkolossen en retro-woningen bedwongen. Er is weer liefde voor restauraties en avontuur. Een overzicht van de beste nieuwbouw uit 2010.

Door **Hilde de Haan**

De oogst aan gebouwen van 2010 laat zien dat deze onzekere tijd ook goede kanten kent. Na al die jaren van amechtige groei staan we eindelijk wat vaker stil. Er kwamen nauwelijks nog oogverblindende kantoorkolossen bij en de voortdurende woekering van retro-nostalgieische nieuwbouwwijken lijkt getemd. Daarentegen waren er juist meer lieftevolle en behoevende reparaties van bestaande gebouwen en ensembles, terwijl zelfs onmogelijke opdrachten konden uitgroeien tot parels dankzij de onverdeelde aandacht van hun makers.

Nieuwe scholen kwamen er nog wel veel bij en ook het bouwen voor de gezondheidszorg denderde door, met al die uiterlijkheden die achteraf kenmerkend voor 2010 zullen zijn: scheve muren, verspringende ramen in allerlei vormen en vooral veel gekke 'huiden' - architectenpraat voor gevels. In de schaarse woningbouw ging het citeren uit vroegere bouwstijlen nog voort, al zijn de topjaren van namaak-oud en neo-modern bijna geteld.

Als echte toppers ontstijgen de beste gebouwen van 2010 al die modieuze. Hun kwaliteiten gaan ook verder dan persoonlijke smaak. Zij hebben iets anders gemeen: zij laten elk op hun eigen wijze ruimtelijke avonturen zien, met verblijven de schoonheid en doordachte vond-

sten. Deze gebouwen zijn 'duurzaam' - niet in de zin dat met vernieuwde keratieve cijfertjes wordt bewezen dat ze weinig energie slurpen, maar dankzij hun unieke verschijningsvorm, die zal rijpen en beklijven.

Voor al dat laatste geeft ze kansen op een lang bestaan.

1 **Renovatie en uitbreiding Nationaal Glasmuseum, Lingedijk 28, Leerdam.** Architect: bureau SLA, Amsterdam.

Knap is hier een onhandig museum omgetoverd tot een intrigerende aanenschakeling van expositieruimten. De architecten was alleen gevraagd twee oude villa's op te knappen: een in gebruik als museum, de ander voor kantoor en depot. Ze bedachten iets beters: vier lichtbruggen die de gebouwen verbinden. Het museum strekt zich nu weldadig in de breedte over beide villa's uit, met als hart die scheve gangen waarin meteen de stukken uit het open depot in glazen vitrines zijn tentoongesteld.

Oude en nieuwe gedeelten zijn beide helemaal in hun eigen waarde gelaten en zelfs de lastigste aansluitingen zijn perfect gemaakt. De wanden van de lichtbruggen zijn lichtdoorlatend. Overdag ingetogen grijs maar 's avonds stralend als glazen lampen.

2 **De Lichttoren, Emmasingel/Lichtplein, Eindhoven. Herbestemming en aanvullende nieuwbouw.** Architect: AWG architecten, Antwerpen i.s.m. Vrencken Hoer Architecten, Maastricht.

Als een oude fabriek een nieuw leven krijgt, is dat op zichzelf al een pre. De eigenheid van hun grootse ruimten, hun dikke muren en hun specifieke vormtaal is nauwelijks door nieuwbouw te evenaren. Zelden gebeurt dat hergebruik zo overtuigend als in Eindhoven met Philips' voormalige pronkstuk de Lichttoren - uit circa 1920 van de architecten L.S.P. Scheffer en D. Roosenburg.

Het Antwerpse bureau AWG transformeerde de fabriek behoeftzaam tot woongebouw waar mensen een casco konden kopen waarin het stoere betonskelet ook na inrichting bepalend blijft. Er is een aantal nieuwe blokken toegevoegd (onder meer een hotel), even stoer als de oude fabriek en met precies dezelfde maatvoering. De nieuwe gevels zijn van zwarte baksteen waardoor de oude witte fabriek des te meer blinkt.

3 **Schuur, Oude Helderseweg, Alkmaar.** Architect: 24H architecture, Rotterdam (Boris Zeisser en Maartje Lammer)

Voor de simpele opdracht van een schuur heeft het jonge architectenpaar van 24H architecten een ontwerp gemaakt waar een kunstje

7. Bedieningsgebouw Volkerak sluisen in Willemstad.
Foto Christian Richters

1. Nationaal Glasmuseum in Leerdam.
Foto Bart Mühl

6. Kerkhuis Stadschaard, Enschede.
Foto Jeroen Musch

Links: 9. Nieuwbouw woningen en moskee, Amsterdam-Slotervaart.
Foto Bart Mühl

Rechts: 2. De Lichttoren van Philips in Eindhoven.
Foto Norbert van Onna

rietdekker aan te pas moest komen. De rietdekker legde zulke golven in het glooiende, tegen de westwind gerichte dak, dat het lijkt of een storm hier door de stengels raast. Zuinige zielen zullen dit waarschijnlijk geldverspilling noemen, maar het is pure schoonheid en een aanwinst voor het landschap. Nog bijzonderder, omdat het op een plek staat waar gewoonlijk enkel lelijkheid verrijst: pal langs een autoweg.

4 Gemeenschapscentrum en Synagoge van de Liberaal Joodse Gemeente, Zuidelijke Wandelweg, Amsterdam. Architect: SeARCH, Amsterdam (Bjorne Mastenbroek & Uda Visser).

Als Nederlandse architecten historische verwijzingen of symboliek gebruiken wordt dat er vaak duimendik bovenopgelegd – denk aan het recente Zaanse hotel met zijn stapeling van houten huisjes. SeARCH gaat subtieler en architectonischer met dit gegeven om. In deze Amsterdamse synagoge is in de gevel een joodse zevenarmige kandelaar herkenbaar maar dan geabstraheerd en niet enkel als vormpje. De 'kandelaar' is namelijk een glazen wand die de contouren volgt van de gebedsruimte binnen; wie dat weet, herkent buiten meteen al de tribunes en balkons aan weerszijden. En laat het maar aan SeARCH over om mooie ruimten te maken, met precies de goede materialen. Het resultaat: een synagoge zoals er nog nooit een gemaakt is en waar toch aan eeuwenoude tradities recht is gedaan.

5 Groot Klimmendaal, Heijenoordseweg 5, Arnhem. Architect: Koen van Velsen, Hilversum.

Ooit stond het terrein hier vol paviljoens; nu is er een hoofdgebouw dat opgaat in een prachtig park doordat het gedeeltelijk op palen staat en bovenaan het breedst is. Belangrijker nog: dit grote revalidatie-instituut lijkt niet op een medisch bolwerk – een zeldzaamheid in de gezondheidszorg. Dat is een kwestie van organisatie, maar ook van architectuur. Want je kunt wel willen dat restaurant, zwembad, theater en sportzaal ook door familie van patiënten en door buurtbewoners worden gebruikt, maar dat lukt niet als er een ziekenhuisfeer hangt. Van Velsen schiep een ambiance waar de verschillen tussen zieken en gezonden als vanzelf vervagen; binnen door een schitterend spel met ruimte, kleur en licht en buiten door de toepassing van weelderige materialen.

6 Kerkhuis Stadschaard, Deurningerstraat/Beekstraat, Enschede. Architect: de Architekten Cie, Amsterdam (Branimir Medić en Pero Puljić), in samenwerking met kunstenaar Hugo Kaagman.

NRC-lezers kozen afgelopen zomer met grote meerderheid dit eigenwijze gebouw uit tot 'het lelijkste van het jaar'. Op foto's oogt het Inderdaad vaak niet best, maar zouden al die lezers wel eens in Enschede zijn gaan kijken? Het kerkhuis staat op de hoek van de Beekstraat helemaal op zijn plaats en markeert daar met zijn ranke, heel hoge toren de toegang tot Enschede-Noord.

De bekleding met Delfts blauwe tegels van een vierkante meter per stuk verwijst naar de onovertroffen tegelkachel. Dat is natuurlijk één en al uiterlijk vertoon en symboliek, maar net bij zoets utiliteits als een warmtekrachtcentrale kan dat geen

kwad. Temeer omdat op de plaatjes van Kaagman allerlei aardigs valt te ontdekken, zoals plaatselijke beroemdheden. Hé, Jan Cremer, Kijk Willem Wilmink! Je kunt er gif op innemen dat dit gebouw in de Tukkerse harten een warm plekje krijgt.

7 Bedieningsgebouw Volkeraksluisen, Hellegatsweg 2, Willemstad (Noord-Brabant). Architect: DP6 architectuurstudio, Delft

Tussen het uitgestrekte reuzenlandschap van de Volkeraksluisen lijkt dit bedieningsgebouw een nietig ding,

Onhandig museum in Leerdam omgetoverd tot een intrigerende aaneenschakeling van expositieruimten

maar juist dat is een architectenvondst. Door grote delen van het complex half ondergronds te plaatsen kon van het eigenlijke bedieningsgebouw een sierlijk kleinnood worden gemaakt: een glazen kantoortoren, half omhuld door een reusachtige luifel. De vormen lijken modieus, met al die scheve wanden. Hier zijn ze echter een logisch antwoord op de vragen die werden gesteld.

De schuine glaswanden bewerkstelligen de broodnodige in- en uitkijk en de luifel werkt zo het best voor zonwering en klimaatbeheersing. Niet modieus dus, maar wel doordacht en functioneel.

8 Openbare 1e Montessorischool De Dijk, Wibenaheerd, Groningen-Beljum. Architect: Drost + Van Veen architecten, Rotterdam.

Dit kleine, sobere schoolgebouw is vooral een enorme verbetering van het vroegere. Het gebouw dat het vervangt stond op een foute plek, met het gezicht naar de achterkanten van huizen. De nieuwe school staat aan een plein, en met zijn rug tegen de dijk – die zelfs in het gebouw is opgenomen.

In tegenstelling tot veel andere nieuwe schoolgebouwen in het land zijn de vormen en kleuren ingetogen: de kinderen mogen hier de druktemakers zijn. De mooie houten gevels (wit en zwart) maken het evengoed een vrolijk baken tussen de bruingetinte buurtbebouwing.

9 Herinrichting en nieuwbouw, Staalmanplein, Amsterdam-Slotervaart. Architect: Onix, Groningen in samenwerking met Wingender Hovenier architecten.

Een van de grootste opgaven van nu

is het weer bewoonbaar maken van de massale direct-na-oorlogse nieuwbouwwijken. In Amsterdam-Slotervaart is na een lang proces met veel betrokkenen een nieuwe, vriendelijke wereld ontstaan. De blokken van Onix en Wingender Hovenier vormen beschutte pleinen en ze bevatten woningen, een school, een kinderdagverblijf, een sportzaal en een moskee. Die laatste is een beetje weggestopt – want ondanks het slopen van vele christelijke bakens uit het stadslandschap mogen moskeeen maar zelden de nieuwe torens vormen. Minaretten zijn in Amsterdam taboe. Onix bedacht een versierde gevel, waardoor de moskee toch een eigen gezicht heeft en tegelijkertijd heel soepel past in dit rijk gevarieerde mini-buurtje.

10 Cité, Laan op Zuid, Rotterdam. Architect: Tangram Architecten, Amsterdam

Nederland is niet goed in hoogbouw – en dat geldt zelfs voor Rotterdam, de enige stad waar wolvenkrabbers een volwassen onderdeel van het straatbeeld vormen. Er is nog altijd te weinig besef dat die stapelingen van mensen alleen maar werkt als ze zijn ingebed in mooie, levendige collectieve ruimtes.

Cité is een enorm complex dat bijna helemaal bestaat uit woningen voor starters en studenten en laat zien dat het ook anders kan. Juist voor deze niet-kapitaalcrachtige groep heeft Tangram een aaneenschakeling van riante, zelf sjieke binnenruimten gemaakt waarin zich ook een paar kantoren en gezamenlijke logeerkamers bevinden. Zo is er in ieder geval de kans gecreëerd dat er een levendige drukte ontstaat, met uitstraling tot in de straten.